

Výběr komunikačního systému

Komunikace s rodinou

- při zavádění systémů AAK je nutné vysvětlit rodičům klienta, že cílem aplikace AAK není v žádném případě potlačení verbální komunikace
- AAK naopak působí velice pozitivně, protože funguje jako jeden z prostředků, který komunikační schopnost rozvíjí
- klinické studie - využití systémů AAK přispívá k rozvoji komunikace, podstatnou roli však sehrává právě podpora okolí i intenzivní logopedická intervence
- (S. von Tetzchner, N. Grove, 2003)

výběr komunikačního systému

- ▣ individuální zvažení možností a potřeb
- ▣ souvislost s vývojovou prognózou
- ▣ možné změny v průběhu užívání

Doplňení analýzy verbální komunikace

- zjištění, zda je klient schopen tvořit hlas a zda využívá řeč, hlas k upoutání pozornosti komunikačního partnera
- snaha primárně využívat řeč ke komunikaci se známými i neznámými osobami
- míra schopnosti verbálně komunikovat
- schopnost využívat prostředků verbální komunikace
- je nezbytné zhodnotit také úroveň porozumění řeči a strategie, které je klient schopen využít, pokud sdělení neporozumí
- je třeba zhodnotit i charakter systému, který bude klient využívat, jeho flexibilitu vzhledem ke slovní zásobě (její organizaci a objemu), typ výstupu a manipulace apod.
- S. L. Glennen (1997)

Pravidla výběru komunikačního systému

- nutnost respektovat výsledky podrobného vyšetření klienta
- informace od specialistů z dalších oborů i od osob z blízkého okolí, rodiny klienta, se kterými přichází pravidelně do kontaktu
- výběr komunikačního systému je totiž, na rozdíl od „přirozeně“ postupujícího vývoje řeči, procesem „řízeným“
- (Brekke, K. M., von Tetzchner, S., 2003)

pedocentrická hlediska

- ▣ verbální dovednosti
- ▣ rozsah aktivní a pasivní slovní zásoby
- ▣ fyzické dovednosti
- ▣ stav smyslových orgánů
- ▣ doba práce schopnosti

další hlediska

- věk
- předpoklad dalšího vývoje
- kognitivní schopnosti
- potřeba a motivace ke komunikaci
- podpora rodiny a personálu (nemocnice, LDN)
- schopnost interakce

Dotazník k výběru komunikačního systému

1. Individuální informace

- Datum narození
- Stanovená diagnóza
- Obtíže ve zrakovém a sluchovém vnímání
- Obtíže v oblasti jemné motoriky (gesta)
- Průběh vzdělávání – délka docházky, charakter školy (např. speciální školy)
- Speciálně pedagogická péče (např. logopedie)

2. Analýza signálů a jejich významu

A) Sociální okolí – zvyky

- Důležité osoby – signály rozpoznávání
- Způsob navázání kontaktu
- Důležité předměty – signály rozpoznávání
- Signály vyjadřující požadavek
- Zvířata v domácím prostředí – reakce dítěte
- Důležité aktivity a události – způsob, jakým dítě dává najevo, že jsou pro něj tyto aktivity důležité

B) Způsoby vyjadřování

- Způsob vyjádření ano/ne
- Způsob vyjádření požadavku (např. hračky)
- Způsob vyjádření saturace „už nechci, mám dost“
- Způsob vyjádření ukončení činnosti „nechci pokračovat“
- Způsob vyjádření zájmu o zahájení činnosti
- Způsob upoutání pozornosti další osoby
- Zvláštní okamžiky, kdy dítě komunikuje intenzivněji

3. Signály využívané k vyjádření potřeb a emocí

A) Primární potřeby

- Vyjádření stavu hladu – chuť jíst
- Vyjádření stavu žízně – chuť pít
- Vyjádření potřeby/ukončení – toaleta
- Vyjádření stavu únavy
- Vyjádření stavu chladu /zimy
- Vyjádření stavu nepohodlí – např. při sezení, ležení
- Vyjádření stavu „necítím se dobře, něco mě bolí“

- Vyjádření fyzických obtíží (např. svědění)
- Vyjádření nepochopení
- Vyjádření potřeby útechy, pomazlení

B) emoce

- Způsob vyjádření spokojenosti
- Způsob vyjádření smutku
- Způsob vyjádření vzteku
- Způsob vyjádření překvapení

C) požadavky

- Vyjádření nechuti být s nějakou osobou, komunikovat s ní
- Výrazy, které dítě užívá k vyjádření pozdravu, uvítání
- Způsob, jakým dá dítě najevo svou přítomnost
- Způsob požádání o svolení

- Způsob, jakým dítě naznačuje – zaměření, pohled, gesto
- Způsob požadování vysvětlení situace, zájem o události v okolí

4. Zhodnocení kompetencí pro nesymbolickou komunikaci

- ▣ Zhodnocení veškerých signálů nebo chování užívaného ke komunikaci
- ▣ Zahrnují: zvuky, slova, gesta, mimiku...
- ▣ Výběr toho, co dítě ke komunikaci užívá

A) Různé formy komunikace

- Změna svalového napětí
- Vokalizace
- Mimika
- Orientace hlavy, těla
- Manipulace s předměty
- Ticho
- Konvenční, běžná gesta
- Auto-agresivita, sebepoškozování
- Slova
- Obrázky
- Piktogramy

- Příklady komunikativního společensky nepřijatelného chování, které vás společensky ztrapňuje
- Příklady komunikativního společensky přijatelného chování
- Prvky komunikace – drobné pohyby, neobvyklé zvuky, které ale nesou dle rodičů smysl

B) Intencionalita

- Dítě sleduje střídavě rodiče/druhé osoby a požadovaný předmět
- Vytrvání – než dostane negativní/pozitivní odpověď
- Modifikace vyjadřovacích prostředků k dosažení cíle (hlasitější mluva, křik, vyšší intenzita pohybu)
- Snaha/schopnost vyjádřit se konvenčně, aby druzí porozuměli

- Pokud dítě něco požaduje – vyjádří požadavek – náznak očekávání reakce/odpovědi ze strany rodičů, druhé osoby
- Projev radosti, spokojenosti při dosažení cíle

Čitelnost komunikativního chování

- ▣ Signály vyjadřující krizi, vztek
- ▣ Zhodnocení komunikačních signálů – míry jejich srozumitelnosti pro cizí osoby

další hlediska

- ▣ potřeba zhodnocení míry samostatnosti daného klienta
- ▣ jeho schopnost reagovat, zapojovat se do aktivit spolu se sociálním okolím

- ▣ (Beukelman, D.R., Mirenda, P., 2005)

prognóza úpravy narušeného komunikačního procesu

- ▣ forma a stupeň postižení
- ▣ kombinace vad
- ▣ mentální potenciál
- ▣ včasnost a zahájení komplexní a logopedické péče
- ▣ sociální vlivy
- ▣ úroveň spolupráce odborných pracovníků a rodiny

Slovní zásoba - návrhy

- ▣ Aktivity s rodinou – rodiče, sourozenci, další příbuzní
- ▣ Asistent
- ▣ Pro každou osobu – fotografie, jméno – přezdívkou doplnění o výčet aktivit
- ▣ Usnadnění orientace

Oblíbené 😊

- ▣ Aktivita – procházky, poslech hudby/pohádek
- ▣ Oblíbená místa – cíl procházek, obchody...
- ▣ Oblíbené televizní pořady – filmy, DVD – oblíbené postavy a herci

Další oblasti

- ▣ Popis běžného dne a víkendu – aktivity, místa, osoby

Tvorba komunikačního „pasu“

- Vyjádření ano/ne
- Způsob kladení otázek – jak komunikovat, prostorové potřeby
- Způsob využití komunikačních prostředků – jak s nimi pracuje, potřeby ovládnutí, umístění...
- Témata, o kterých osoba může mluvit
- Témata, o kterých osoba ráda mluví
- Činnosti, které osoba zvládá samostatně

Tvorba komunikačního „pasu“

- ▣ Potřeby dané osoby – co samostatně nezvládá – potřeba podpory, pomoci
- ▣ Způsob vyjádření emocí
- ▣ Vztahy – důležité osoby

Tvorba komunikačního „pasu“

- ▣ Komunikace
- ▣ Potřeba podpory při porozumění – doplnit seznam podpůrných gest či symbolů
- ▣ Způsob vyjadřování – piktogramy, zvuky, vokalizace...

Tvorba komunikačního pasu

- ▣ Specifické informace – motorika....
- ▣ Kontakty na další osoby